

Anmeldelser

The Summer Atlas of North American Birds

Jeff Price, Sam Droege & Amy Price. 364 sider, 450 udbredelseskort, enkelte s/h tegninger, indb. Academic Press, San Diego, 1995. Pris £ 29,95.

I de sidste fire år har vi kæmpet hårdt for at fylde hullerne ud i vort hjemlige atlasprojekt. Hvordan gennemføres en tilsvarende undersøgelse i et land, der er 217 gange større har en meget lavere tæthed af feltornitologer? Forfatterne bag *The Summer Atlas* løste denne opgave ved at bruge data indsamlet med et helt andet formål, nemlig det nordamerikanske vejbaserede punktællingsprogram BBS (Breeding Bird Survey). Dette program er ligesom Fugleregistreringsgruppens udviklet til at følge bestandsudviklingen. Databasen fra perioden 1985-91 er ved hjælp af computerbaseret geostatistisk teknik (udviklet til guldmineeftersøgning!) interpoleret til et atlasnet på 50×50 km (samme program (Surfer) vil blive brugt til at fremstille tæthedskort i *Fuglenes Danmark*). På trods af den relativt grove opløsning er resultatet blevet 450 forbavsende flotte udbredelseskort. *The Summer Atlas* præsenterer dermed de første atlaskort over hele USA, til og med som tæthedskort. Bogens titel henviser til, at de indsamlede BBS data ikke er dokumenterede ynglefugle, men fugle set/hørt i landskabet i perioden ultimo maj til primo juli.

Teksten er set fra den travle anmelders synsvinkel prisværdig enkel og kortfattet: små 30 sider med metodebeskrivelse og en kortfattet diskussion af de overordnede udviklingstendenser for udvalgte fuglegrupper. Det vil givetvis også blive set som en fordel af den ferierende danske feltornitolog, som ikke har brug for alt for tunge analyser, men blot ønsker opdaterede udbredelseskort. Til gengæld fordrer bogen et vist kendskab til den amerikanske fuglefauna: der er stort set ingen illustrationer, og kortene er kun forsynet med amerikansk artsnavn.

Tæthedskortene vises ukommenteret over 230 sider. De er alle i samme orange farve, og tætheden er vist i 4 niveauer ved forskellig toning af farven. I stedet for en traditionel artsgennemgang har man valgt at bringe en efterfølgende tabel, der med én linie pr art beskriver ynglehabitaten og angiver de tre ruter med den højeste tæthed af arten. Tabellen omfatter de 531 arter, som er registreret i BBS. En anden tabel summerer de langsigtede udviklingstendenser vist som procentvis ændring i hhv. perioden 1966-1993 og 1984-1993.

Nogle kort over artstætheden for grupper som f.eks. hejrer, vandfugle, fluesnappere og sangere er meget spændende. Et samlet artsdiversitetskort antyder, at et besøg i det nordøstligste USA giver flest arter for penge! Den besøgende fugleturist kan også glæde sig over et appendix med en detaljeret bibliografi over lokale og regionale atlasser, lokalitetsguides o.lign., sorteret alfabetisk efter stat.

Bogen kan anbefales til USA-farende feltornitologer, der ønsker at se ind bag fieldguidens forsimplede udbredelseskort, og til folk som interesserer sig for alternativ brug af punktællingsdata eller for atlasprojekter i al almindelighed.

Michael Grell

Fuglelivets hvor og hvornår

Tommy Dybbro & Søren Olsen. 208 sider, 113 farvefotos, 20 tabeller, 60 kort, indb. Politikens Forlag i samarbejde med DOF, 1996. Pris kr. 269 i DOF-Salg.

Bag den kiksede titel og et uskarpt Musvåge-foto på forsiden gemmer der sig en af 1996s mest betydelige dansk-sprogede fuglebøger: en opdateret bog om Danmarks fuglelokaliteter. Den hidtil eneste udgivelse af samme type er Leif Schack-Nielsens *Kortbog over danske fuglelokaliteter* fra 1982. Bogen omhandler 260 fuglelokaliteter, hvoraf 60 er udførligt omtalt på et dobbeltopslag med bl.a. et kort (i forgængerens fra 1982 var dog alle 169 omtalte steder vist med kort). De 200 andre lokaliteter ofres blot 10-20 linier. Derudover er der 18 rigt illustrerede afsnit om de fire årstider med oplysninger om årstidens aktuelle fugle og gode idéer til aktiviteter.

Bogens forfattere er kendt bag skrivebordet, men jeg har aldrig mødt dem i felten. Selvom dette af og til præger teksten, der i mange beskrivelser mangler største antal og nævner arter, som kan ses almindeligt overalt i Danmark, er jeg imponeret over stoffets aktualitet. Desværre er de enkelte lokaliteter beskrevet med udgangspunkt i en årstid, som teksten koncentrerer om bortset fra et kort afsnit om fuglene "på andre årstider". Derfor kan man ikke læse om, hvad der sker i Blåvand om foråret. De fleste vil kende Ertholmene som en lokalitet for ra-

stende småfugle, men her præsenteres stedet som en ynglefuglelokalitet. Harbør Tange er et forårssted, mens den nærliggende Agger Tange er en efterårslokalitet! Jeg havde foretrukket en amtsvis opdeling ligesom i bogens forgænger.

Hovedvægten er lagt på bynære lokaliteter. Der er omtalt 55 steder i Hovedstadsområdet, men kun 21 langs den jyske vestkyst. Der står intet om Hanstholm Havn eller Hirtshals Havn, mens den ret ukendte Skovshoved Havn nord for Hellerup er med.

Teksten virker up-to-date og kunne nok ikke være ilustreret flottere. Som boende i Skagen var jeg forbløffet over hvor nøjagtigt dette område var beskrevet, og det samme synes også at gælde de fleste andre lokaliteter. I Vejlerne mangler dog Væsløvs Vejle Vej, det bedste sted her når det gælder om at se fugle tæt på. Og fugletårnet ved Barn Sø i Ribe Amt fandt jeg i den vestlige ende, ikke i den østlige, som det står i bogen. Småfuglestedet Kroghage er ikke omtalt under Gedser, selvom der blev ringmærket over 11 000 fugle her i 1988. En generel gene er, at stier ofte har samme symbol som grusveje, og at mange stier slet ikke er angivet på kortene.

Oplysningerne om lokaliteternes fugle er af og til upræcise eller uaktuelle (Hvidbrystet Præstekrave skulle yngle ved Nissum Fjord, Markpiber på Fanø, Drosselrørsanger ved Gundsømagle Sø og på Vestamager, osv.). Mursejlertrækket angives især at ses i april på Fyns Hoved. Andre steder mangler der oplysninger, som burde stå der: kjoerne omtales ikke fra Skagen, Lundsangeren fra Østmøn, eller Pomeransfuglen fra Filsø, for blot at nævne et par stykker.

De anførte forbehold til trods bliver den samlede dom ganske positiv i forhold til mine forventninger. Udgivelsen må være uundværlig for fuglekiggere, der rejser i Danmark. Men samtidig må det altså påpeges, at teksten med fordel kunne være skrevet af lokale folk. Og en bog om Danmarks fuglelokaliteter kan det ikke rigtig kaldes, når kun 60 steder behandles grundigt. Jeg ser frem til den dag, hvor alle 12 amter får lavet deres egne lokalitetsguider.

Rolf Christensen

Montagu's Harrier

Roger Clarke. 208 sider, farvefotos, farve- og s/h-tegninger, tabeller og figurer, indb. Arlequin Press, Essex, 1996. Pris £ 19.

Forfatteren til *The Marsh Harrier* (se DOFT 89: 184, 1995) har taget Hedehøgen under behandling på et nyt forlag, som oplyser, at bogen er starten på en planlagt serie af monografier. Den næste vil omhandle Sløruglen, der ellers har lagt ryg til to forholdsvis nye udgivelser fra hhv. Poyser og Hamlyn. Koordineringen mellem de britiske udgivere synes således at lade noget tilbage at ønske.

Den aktuelle bog indledes med en historisk oversigt, der bl.a. fortæller, at George Montagu (1753-1815) forståeligt nok havde visse problemer med køn, aldersvariation og adskillelse fra Blå Kærhøg, men få år før sin

død fik brikkerne til at falde på plads. De følgende kapitler omhandler feltkendetegn (bl.a. på baggrund af Steen Christensens artikel i DOFT 1977, s. 11-22), udbredelse og status, hvor Storbritannien får mere plads end resten af verden. Dertil ynglebologi, adfærd, træk, føde, fældning, jagt og andre trusler samt beskyttelsesforhold. Referencerne omfatter godt 400 titler, incl. 7 danske, heriblandt Lars Maltha Rasmussens nye populations- og ynglestudier i Vest- og Sønderjylland. Der yngleder 25-30 par i Danmark i 1993, men bestanden er vigende, måske fordi Hedehøgene er begyndt at placere rederne i agerlandet, hvor en del af dem ødelægges trods anstrengelserne for at få lodsejerne til at skåne dem. Flest ynglepar uden for Rusland har Spanien (ca 4000 par) og Frankrig (knap 3000); Italien har kun 400 par, hvilket måske siger noget om miljøet og jagtmoralen i landet.

Selv om bogen har slagside mod engelske forhold, er den værd at læse. Den er velskrevet og indsigtfuld med mange nye spændende og tankevækkende resultater. Formodentlig kan den også give inspiration til undersøgelser, der kan udfylde nogle af hullerne i kendskabet til denne yndefulde rovfugl.

Hans Harrestrup Andersen

Rare birds day by day

Steve Dudley, Tim Benton, Peter Fraser & John Ryan. 392 sider, 29 s/h stregtegninger, 1 kort, 15 tabeller, indb. T. & A. D. Poyser, London, 1996. Pris £ 24,99.

Dette er endnu en britisk-produceret bog om sjældne fugle. Idéen er muligvis dansk og næsten tre år gammel, idet københavnsafdelingens lokalblad *Pica* i numrene 3/1994 til 2/1995 udgav en "raritets-kalender" for Københavnsområdet med alle tidligere hits fordelt på datoer. Bogen dækker Storbritannien og Irland og indeholder over 20 000 godkendte jagttagelser af 300 sjældne arter og racer fra årene 1958-94. 352 sider går med en minutøjs gennemgang af rariteter fordelt på årets dage.

Bogen kan bruges som en appetitvækker til fugleturen: Hvad kan jeg finde i morgen? Tag ikke ud den 18. januar, der er hidtil kun fundet én sjældenhed den dag – en Sneugle i 1993! Årets bedste dato for sjældne fugle er den 11. oktober, med 138 individer fordelt på 51 arter. Datoerne 24. april, 20. september og 13. oktober har hver givet Storbritannien og Irland 3 nye arter – dem fra den midterste dato var også nye for Vestpalæarktis – og i alle årene 1981-88 blev der fundet nye arter den 22. juni!

For hver dato oplyses summen af arter og individer sammen med 2-12 linier, som er en slags dagens overskrifter: Er der fortrinsvis fund af en bestemt art eller artsgruppe, eller er der set store sjældenheder? Derefter nævnes alle godkendte fund fra datoen i systematisk rækkefølge med sted, år og antal – men ikke køn, alder eller andet. Hver måned afsluttes med en sum for hver art. Summerne for alle årets måneder er opstillet i en tabel bagest i bogen.

Målgruppen er først og fremmest engelske feltornitologer. Alle oplysningerne findes publiceret i rapporterne fra det engelske SU gennem årene, ligesom jeg kan huske mere end fem bøger, der gennem tiderne har publiceret fundene i systematisk rækkefølge. Nyheden er at publicere hits i datoorden. Derfor fremstår bogen som en "sjov" og anderledes oversigt, som man kan hygge sig med på de lange vinteraftener. Men det er gentagelser, og bogen vil aldrig blive en nødvendighed, idet datoorden ikke kan bruges til ligeså meget som den traditionelle systematiske rækkefølge.

Rolf Christensen

Handbook of the birds of the world

Josep del Hoyo, Andrew Elliott & Jordi Sargatal (red.). Vol. 3, Hoatzin to Auks. 821 sider, heraf 60 farveplancher, talrige farvefotos og udbredelseskort, indb. Lynx Edicions, Barcelona, 1996. Pris £ 105.

Bind 3 af HBW dækker de 30 familier fra hoatzinen til alkefuglene ifølge traditionel systematik og rækkefølge, idet værket følger en konservativ linie på det makrosystematiske niveau. Det er nok en klog beslutning. På lavere niveauer udvises der en større fleksibilitet under hensyn til ny viden og tendenser i tiden. Argumenter for trufne beslutninger gives under de enkelte familier og arter, mens de store linier og "filosofien" bag værket står at læse i indledningen til de enkelte bind og – særlig udførligt – til bind 1.

De to første bind blev anmeldt i DOFT 1993 s. 259 og 1995 s. 184. Bind 3 følger samme koncept: et udførligt afsnit om hver familie, farveplancher med samtlige arter, og kompakte tekstafsnit for hver art ledsaget af små udbredelseskort. De fyldige familieafsnit er illustreret med fremragende farvefotos, der ikke blot pynter, men tjener et konkret formål og fortæller en historie.

Familierne er behandlet af specialister, og i alt 34 forfattere står bag bind 3 (Jon Fjeldså har skrevet kapitlet om bjergløberne, *Thinocoridae*). Det er ingen garanti mod fejl og misforståelser, men generelt er HBW formentlig så pålidelig som et værk af denne art nu engang kan blive. Vil man være helt sikker gælder som altid den gyldne regel: gå til den originale kilde. Og heller ikke her lades man i stikken, idet bogens sidste 100 sider (!) er en litteraturliste; henvisningerne står samlet efter hvert familie- og artsafsnit og altså ikke flettet ind i teksten.

Prisen for de tre første bind har nogenlunde fulgt den almindelige prisudvikling. Tog man mod introduktionstilbuddet til bind 3, kunne man få det for 800 kr., incl. forsendelse. Bogens størrelse og kvalitet taget i betragtning er det forbløffende lidt. Men de 9-10 tusinde nutidskroner, man kommer til at betale for alle 12 bind tilsammen, er selvfølgelig en slags penge, også selv om de ikke skal falde på én gang. Så der er noget at tænke over, for HBW er et værk, som ingen fugleelsker kan undlade at tage stilling til.

Kaj Kamp

The Canary Islands

Tony Clarke & David Collins. A birdwatcher's guide to the Canary Islands. 110 sider, 16 s/h stregtegninger, 47 lokalitetskort. Birdwatchers' Guides, Prion Ltd., Perry, 1996. Pris kr. 138 i DOF-Salg.

Med over én million besøgende turister om året, hvoraf en pæn andel er fugleinteresserede, har der været et glimrende grundlag for udgivelsen af denne længe savnede lokalitetsguide for De Kanariske Øer. Tony Clarke bor iøvrigt på Tenerife.

Indledningen fortæller bl.a. om øernes alder, oprindelse og historie. Herefter får man i otte afsnit oplysninger om bl.a. leje af bil, færgeruter og -tider samt hoteller og klimatiske forhold. Bogens kerneafsnit er 77 sider om 81 af forfatterne udvalgte lokaliteter på de 7 øer. Indledningsvist for hver ø fortælleres om dens vigtigste arter. Hver lokalitet beskrives kort med angivelse af dens betydning og kvalitet for fuglekiggere, hvordan man finder den, og hvilken strategi der med fordel kan bruges under besøget. Bagest i guiden findes en checkliste med et imponerende antal rariteter, især fra Nordamerika, men også Europa, Asien og Afrika. Henvend 350 arter er truffet på øerne, men kun 92 yngler eller har ynglet, og 12 af disse er indførte/undslupne. Fem arter er endemiske, nemlig Bolles og Hvidhalet Laurbærduer, Kanarisk Bynkefugl og Kanarisk Fuglekonge samt Blå Bogfinke. Hertil kommer 33 endemiske racer. Gransangeren (racerne *canariensis* og *exsul*) vil på baggrund af en række nyere undersøgelser (bl.a. af DNA) formentlig opnå status som en selvstændig art i nær fremtid.

Guiden er yderst informativ og vil være en kolossal hjælp under et besøg. Det er afgjort den bedste bog af denne type, der til dato er skevet om øgruppen. Mine varmeste anbefalinger.

Lars Gissing Hansen

Birds in Bahrain

Erik Hirschfeld. 124 sider, fotos, figurer og kort, hft. Hobby Publications, Dubai, 1996. Pris ikke oplyst.

Mellemøsten byder på et fascinerende fugleliv, hvor lokale arter tilpasset ekstreme ørkenmiljøer får selskab af en mangfoldighed af trækfugle på vej til eller fra Afrika. Erik Hirschfeld har her sammenstillet sine systematiske observationer gennem tre år fra den lille østat Bahrein i den Persiske Golf. Bogen omtaler alle de 303 arter, der er truffet i Bahrein, og giver desuden en kortfattet beskrivelse af besøgte lokaliteter samt et lille afsnit om fuglebeskyttelse. Om vinteren er den sjældent sete *Hypocoilius* et af de mere ekstraordinære indslag i Bahreins fugleliv.

Mens metoden, der ligger til grund for bogen, er traditionel feltornitologi med hyppige besøg på udvalgte lokaliteter, er præsentationen usædvanlig. For grundigt behandlede arter er materialet udvalgt efter hvad der er anset for særlig repræsentativt, og der er forsøgt kompen-

seret for variationen i optællingshyppighed m.m., så de mange grafer formentlig illustrerer den reelle forekomst gennem året. Hæftet får dermed stor værdi som et gennemarbejdet studium af træktiderne for fuglene i en afgrænset del af Mellemøsten.

Hæftet henvender sig til alle med interesse for mellemøstlig ornitologi samt naturligvis til enhver, der agter at besøge Bahrein.

Uffe Gjøøl Sørensen

Gamle danske vejrvarsler

Ib Askholm. Med illustrationer af Ludmilla Balfour. 128 sider, indb. Billesø & Baltzer, Værløse, 1997. Pris kr. 158.

Denne lille bog opremser tegn og talemåder, som vidner om vejrets betydning for danske bønder og fiskere i gamle dage, længe før Meteorologisk Institut blev oprettet for 125 år siden. Tegn i sol og måne, og ikke mindst i dyrs adfærd, bl.a. de vilde fugles – varsler baseret på dem fyl-

der 12-13 af bogens sider. De fleste er af generel art, som fx løftet om regn hvis Solsorten fløjter om aftenen (våde somre er ikke af ny dato). Det er svært at forestille sig, at den slags kan have været til megen nytte; men som bogens indledning påpeger, har man næppe støttet sig til et enkelt fænomen, men har sammenholdt mange iagttagelser og brugt sin egen omfattende erfaring. Dermed fortoner de citerede varslers betydning sig imidlertid, og man kan næsten mistænke, at de eksemplificerer erfarne vejrprofeters svar på naive spørgsmål snarere end "funktionelle" varsler!

Det fremgår ikke hvor gamle de enkelte varsler er, eller hvor i landet de har været kendt. Men en åbenlys "fejlbestemmelse" af en så velkendt art som Musvitten (anført som Blåmejse) må sikkert være et enkeltstående tilfælde, eller slet og ret en fejl i overleveringen.

Der er næppe meget for en fuglekigger at hente i bogen. Men taget i små doser kan varslerne være underholdende nok for enhver, og indledningen og flere afsluttende kapitler giver et levende indtryk af folketro og overtro i fortid og nutid.

Kaj Kampp